

Yükseköğretimimizde Uzaktan Eğitim

Distance Education in Turkish Higher Education

Ömür AKDEMİR

ÖZ

Uzaktan eğitim terimi öğrenci ile öğretmenin fiziksel olarak ayrı ortamlarda bulunmaları ile gerçekleşen eğitimi ifade etmektedir. Uzaktan eğitim çalışmaları yurdumuzda ilk olarak 1924 yılında gündeme girmiştir. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nin kurulması ile uzaktan eğitim yükseköğretimimizde yer almıştır. Günümüz yükseköğretiminde ise, uzaktan eğitim farklı düzeylerde sürdürülmektedir. Yıllar içerisinde teknolojiye ve yüksek öğretimdeki öğrenci karakteristiklerindeki değişimler internet üzerinden gerçekleştirilen uzaktan eğitimi popüler duruma getirmiştir. İnternet üzerinden uzaktan eğitim hizmeti verme amacı ile kullanılan sistemlere öğrenme idare (yönetim) sistemleri (Learning Management Systems) denmektedir. Ticari amaçla ve ticari amaç izlemeden geliştirilen öğrenme idare sistemleri yüksek öğretimde internet üzerinden eğitim vermek amacı ile kullanılmaktadır. Bu çalışmada Türk Yükseköğretiminde internet üzerinden uzaktan eğitim vermek üzere tercih edilen programlar ve öğrenme idare sistemleri araştırılmıştır. Çalışma sonuçları işletme ve bilgisayar sistemleri programlarının ve ticari amaçla geliştirilen ve açık kaynak kodlu ücretsiz erişilebilen öğrenme idare sistemlerinin Yükseköğretimimizde tercih edildiğini göstermiştir. Üniversitelerimizin değişen öğrenci ihtiyaçlarına ayak uydurmak için internet üzerinden verdikleri programların zaman içerisinde artış göstereceği beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, Yükseköğretim, İnternet-tabanlı öğrenme, Harmanlanmış öğrenme

ABSTRACT

The term distance education is used to define education where educators and learners are physically separated. The first use of the distance education as a term goes back to 1924 in Turkey. Establishment of the Open Education Faculty of Anadolu University is the first initiative for the appearance of distance education in the Turkish Higher Education. Distance education is offered at different levels of higher education at present. Changes happening in technology and students characteristics in higher education over the years have made distance education delivered over the internet popular. Systems used to offer education over the internet are called Learning Management Systems. Commercial and non-commercial Learning Management Systems are available and used in different level of higher education to offer distance education. Programs and Learning Management Systems preferred to offer distance education over the internet in Turkish Higher Education are investigated in this study. Results of the study indicated that Management and Computer Technology programs are dominantly preferred in various level of the Turkish Higher Education. It was also found that commercially and open source freely available Learning Management Systems are also used to offer distance education in the Turkish Higher Education. It seems that distance education programs in higher education will continue to grow to respond to the changing needs of students.

Keywords: Distance education, Higher education, Web-based learning, Blended learning

GİRİŞ

Genel olarak uzaktan eğitim terimi öğrenci ile öğretmenin fiziksel olarak ayrı ortamlarda bulunmaları ile gerçekleşen eğitimi ifade etmektedir. Uzaktan eğitimin tarihi 1800'lü yıllara kadar uzanmaktadır (Akdemir, 2011). Yurdumuzda ilk uzaktan eğitim çalışmaları 1924 yılında Dewey'in sunduğu "öğretmen eğitimi raporu" ile gündeme girmiş ve 1950 yılında Türk eğitim sisteminde ilk uzaktan eğitim uygulamaları mektup ile öğretimle

başlamıştır (İşman, 2005). İlerleyen yıllarda farklı düzeylerde uzaktan eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. 2547 sayılı Yükseköğretim yasası ile Anadolu Üniversitesi'nde Açık Öğretim Fakültesi'nin kurulması ve 1982-83 eğitim-öğretim yılında öğrenci alımına başlaması ile uzaktan eğitim yükseköğretimde yerini almıştır. Uzaktan eğitimde hızla artan rakamlar Anadolu Üniversitesi'ni yarım milyonun üzerinde kayıtlı öğrencisi ile dünyanın en büyük üniversitesi haline getirmiştir (MacWilli-

Ömür AKDEMİR (✉)

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Zonguldak, Türkiye
Zonguldak Karaelmas University, Ereğli Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technology, Zonguldak, Turkey
omurakdemir@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 14.01.2011

Kabul Tarihi/Accepted: 21.05.2011

ams, 2000) ve bu rakam açık öğretim fakültesi için 2009-2010 yılları arasından ikiye katlanarak 1.127.944 öğrenciye ulaşmıştır (ÖSYM, 2011).

UZAKTAN EĞİTİM ve İNTERNET

Günümüzde ülkemiz yükseköğretiminde uzaktan eğitim: ön lisans, lisans tamamlama, internet destekli örgün eğitim lisans programı, lisans ve yüksek lisans programları düzeyinde yürütülmektedir. Yükseköğretimde ön-lisans, lisans ve yüksek lisans düzeylerinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim programlarının başlıca bölümler bazında dağılımları Şekil 1’de verilmiştir.

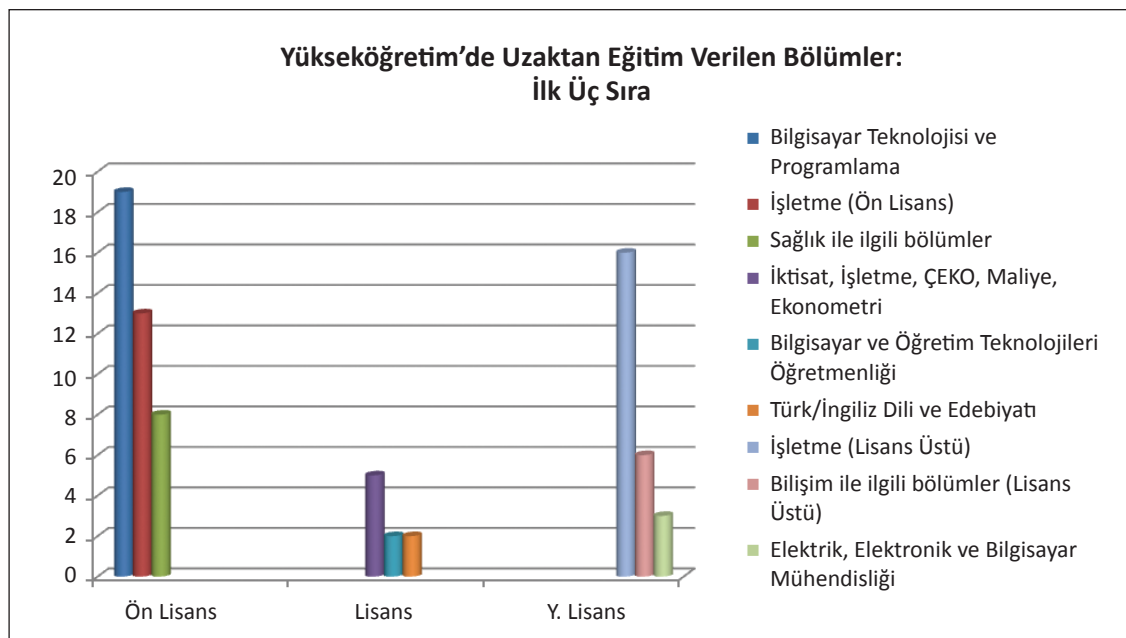
Zaman içerisinde teknolojiye ve yükseköğretimdeki öğrencilerin karakteristik özelliklerinde değişimler gerçekleşmiştir. Yükseköğretimdeki geleneksel öğrenci profili yerini ileri yaş gruplarında okul dışında aile ve iş gibi diğer sorumlulukları olan zaman ve mekân gibi sınırları aşma çabası içerisindeki öğrencilere bırakmıştır (Akdemir, 2008). Benzer hızdaki değişimler teknolojiye de gerçekleşmiştir. Teknolojiye gelişmeler sonucunda bilgiyi aktarmaya olanak sağlayan farklı taşıyıcılar ortaya çıkmıştır. Bu taşıyıcıların başında internet yer almaktadır. Kişisel bilgisayarların azalan fiyatları ve hızla genişleyen global bilgi havuzuna daha kısa sürede erişme kolaylığı, interneti öğretim kanalı olarak popüler bir araç durumuna getirmiştir. E-öğrenme, online öğrenme, internetten öğrenme, dağıtılmış öğretim, uzaktan-öğrenme, web-tabanlı öğrenme ve uzaktan eğitim terimleri gibi adlarla ifade edilen (Ally, 2011) internet üzerinden gerçekleştirilen uzaktan eğitim, yüksek öğretimde hızla yaygınlaşmaktadır. Birçok üniversite günümüzde değişen öğrenci ihtiyaçlarına cevap vermek amacı ile internet üzerinden uzaktan eğitim vermektedir (Akdemir & Koszalka, 2008).

İnternet üzerinden uzaktan eğitim hizmeti verme amacı ile kullanılan sistemlere öğrenme idare (yönetim) sistemleri (Learning Management Systems) denmektedir. Bu sistemler üzerinde tanımlanmış kullanıcılara öğrenci, eğitici, ders açıcısı,

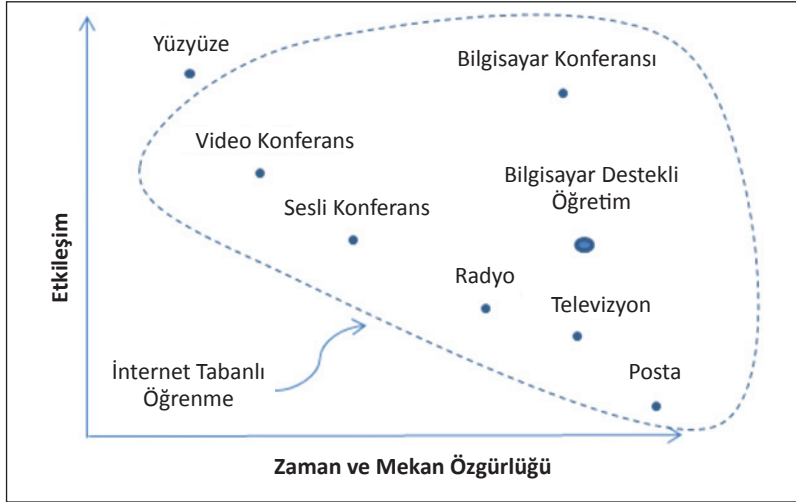
sistem yöneticisi gibi roller atanarak ders içerikleri, ödevler, değerlendirmeler, canlı görüntü, sohbet odaları, mesaj tabloları gibi araçlar vasıtası ile öğrenci-materyal-öğretmen etkileşimi internet üzerinden sağlanmaktadır. Anderson (2011) kullanılan araçları, etkileşimi ve zaman-mekân bağımsızlığı gibi unsurlar ile internet tabanlı öğrenme arasındaki bağlantıyı Şekil 2’deki gibi oluşturmuştur. Şekil 2’de görüleceği üzere internet üzerinden verilecek uzaktan eğitimde kullanılacak araçlara göre etkileşim yüz yüze verilen eğitim öğretimde gerçekleşen etkileşimin potansiyeline yaklaşmakta ve ayrıca zaman ve mekân özgürlüğü artıranı yanında getirmektedir.

Zaman ve mekân özgürlüğünün yanında kullanılan uygulamalara göre çeşitli etkileşim düzeyleri sunan, ülkemizde ve dünyada kullanılan farklı öğrenme idare sistemleri vardır. Bu öğrenme-idare sistemleri: ticari amaçlarla üretilenler, açık kaynak kodlu ücretsiz erişime sahip olanlar ve üniversitelerin kendilerince geliştirilmiş olanlar olmak üzere üç ana grup altında toplanabilir. Yükseköğretimde farklı düzeylerde gerçekleştirilen uzaktan eğitimde kullanılan başlıca öğrenme idare sistemleri ve kullanım sıklıkları Şekil 3’de verilmiştir.

Açık kaynak kodlu ücretsiz erişime sahip öğrenme-idare sistemlerinin yükseköğretimin her düzeyinde yaygın olarak tercih edildiği, bununla birlikte ticari amaçla geliştirilen öğrenme idare sistemlerinin de yüksek öğretimde internet üzerinden eğitim vermek amacı ile kullanıldığı gözlenmektedir. Kullanılan her sistemin maliyet, tasarım özgünlüğü ve aktarılabilen içerik zenginliği gibi başlıklarda avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu üstünlükler ve sınırlamalar ise internet üzerinden verilecek yükseköğretim programlarındaki disiplinlere göre çeşitlilik gösterebilmektedir. Bazı yükseköğretim kurumlarının birden fazla öğrenme idare sistemini bünyelerinde farklı disiplinlerde kullanılarak, öğrenme idare sistemlerini daha verimli kullanmaya çalıştıkları gözlenmektedir.

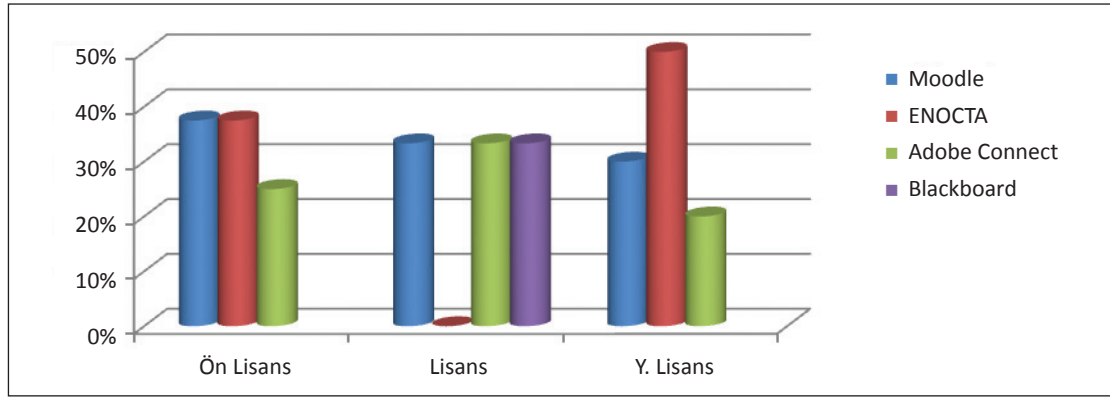

Şekil 1: Uzaktan eğitim ile sürdürülen bölümler: İlk üç sıra.

Şekil 2: Zaman-mekân özgürlüğü ve etkileşim açısından eğitsel medyanın yeri.

Kaynak: (Anderson, 2011). Toward A Theory of Online Learning. Anderson, T., & Elloumi, F, *Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca University.

Şekil-3: Yükseköğretimde kullanılan başlıca öğrenme idare sistemleri: İlk üç sıra.

SONUÇ

Bilgisayar ve internetin sunmuş olduğu farklı formatlarda veri aktarma ve iletişim olanağı, internet üzerinden verilen eğitimi yükseköğretimde popüler duruma getirmiştir. Üniversitelerimizin değişen öğrenci ihtiyaçlarına ayak uydurmak için özellikle internet üzerinden çeşitli programlar ile eğitim hizmetleri verdikleri ve bu programların zaman içerisinde artış gösterdiği gözlenmektedir. Yakın zamanda yüz yüze eğitim ile uzaktan eğitimin güçlü yönlerini birleştiren harmanlanmış öğrenme (blended learning) (Çolakoğlu, ve Akdemir, 2010) uygulamalarının yükseköğretimin bütün kademelerinde ve disiplinlerinde yaygınlaşacağı beklenmektedir. Gelişen dünya ile birlikte değişimin kaçınılmaz olduğu ve bilgiye erişim olanaklarını geliştiren yükseköğretim kurumlarının arz talep dengesinin hızla değişmekte olduğu yükseköğretim ortamında, rekabet güçlerini arttırma girişimleri şaşırtan bir hızda ilerlemektedir. Bu doğrultuda öğrenci ihtiyaçlarına cevap vermek üzere, tamamen veya kısmen internet üzerinden verilen eğitimin yükseköğretimde yakın zamanda bir standart olması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, O. (2008). Teaching in Online Courses: Experiences of Instructional Technology Faculty Members. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 9, 2. 97-108.
- Akdemir, O., & Koszalka, T. (2008). Investigating the Relationships among Instructional Strategies and Learning Styles in Online Environments. *Computers & Education*, 50 (4), 1451-1461.
- Akdemir, O. (2011). Teaching Math Online: Current Practices in Turkey. *Journal of Educational, Technology Systems*, 39, 1, 47-64.
- Ally, M. (2011). Foundations of Educational Theory for Online Learning. In Anderson, T., & Elloumi, F, *Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca University.
- Anderson, T. (2011). Toward A Theory of Online Learning. Anderson, T., & Elloumi, F, *Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca University.
- Çolakoğlu, Ö. M., & Akdemir, Ö. (2010). Motivational Measure of The Instruction Compared: Instruction Based On The ARCS Motivation Theory v.s. Traditional Instruction In Blended Courses, *Turkish Online Journal of Distance Education*, 11, 2, 73-89.
- İşman, A. (2005). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- MacWilliams. (2000). Turkey's Old-Fashioned Distance Education Draws the Largest Student Body on Earth. *Chronicle of Higher Education*, 47 (4), 41-42.
- ÖSYM (2011). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu. Erişim: <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-56190/h/1ogrencisayozettablosu.pdf>.